

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Ҳасанзода Нодира Ҳочимурод дар мавзуи «Мукамалгардонии механизмҳои ташкил ва идоракунии имичи ташкилот (дар мисоли муассисаҳои таҳсилоти олиии касбии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи номзади илми иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06 – Иқтисодиёт ва идоракунии тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.04 – Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо).

1. Мубоқиқати диссертатсия ва ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст

Мазмуну мундариҷаи диссертатсия ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисоси кормандони илмии (илмҳои иқтисодӣ) КOA назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ихтисоси 08.00.06. – Иқтисодиёт ва идоракунии тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.04 – ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо) мубоқиқ мебошад: 1. Коркарди проблемаҳои илмӣ идоракунии ва ташкили истеҳсолот. Самтҳои муносири коркардҳои назариявӣ методологӣ дар соҳаи ташкили истеҳсолот ва идоракунии дар корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо. Асосҳои фанӣ ва байнифанӣ идоракунии ташкили истеҳсолот; 4. Таъминоти иттилоотии низоми идоракунии низомҳои иқтисодӣ иҷтимоӣ, рақамгардонӣ ва «ҳукумати электронӣ» дар низомҳои иқтисодӣ иҷтимоӣ. Тарзу услуби таъминоти иттилоотии идоракунии низомҳои иқтисодӣ иҷтимоӣ; 7. Лоихаҳои низоми идоракунии ташкилот. Идоракунии зернизомҳо ва функсияҳои алоҳидаи он, равандҳо ва захираҳои истеҳсолӣ, дороиҳои ғайримоддӣ (патент, ноу-хау, имич, бренд ва ғ.); 9. Фарҳанги ташкил ва идоракунии. Таъсири фарҳанги ташкилӣ ба рафтори иқтисодӣ иҷтимоии кормандони ташкилот. Идоракунии захираҳои меҳнатии ташкилот. Омилҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ ва фарҳангии сатҳи зиндагии кормандон. Ташкил ва идоракунии шарикӣ иҷтимоӣ ҳамчун танзимгари муносибатҳои меҳнатӣ дар ташкилот; 13. Идоракунии захираҳои инсонӣ ҳамчун намуди вижаи фаъолияти касбӣ: мақсад, усул (принсипҳо), таҳаввулотии равишҳо. Моҳияти масъалаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоии идоракунии ҳайати шахсии ташкилот ва самаранокии он. Сиёсати кадрӣ: таҳия ва татбиқ.

2. Мубрам будани мавзуи диссертатсия

Муҳимияти мавзуи пешниҳодшуда дар он ифода меебад, ки назарияи ташкил ва идоракунии имичи муассисаҳои таҳсилоти олиии касбӣ умуман дар Тоҷикистон то ҳанӯз ба кадрӣ кофӣ таҳқиқ нашудааст. Ба фикри мо, сабаби асосии нокифоя таҳқиқ шудани мавзуи мазкур дар он аст, ки мавҳуми “имич” дар солҳои 90-уми асри XX дар ҳудуди собиқ шӯравӣ, аз ҷумла дар Ҷумҳурии

Тоҷикистон, дар марҳалаи фаъоли ташаккулёбии муносибатҳои бозорӣ, мавриди истифода қарор гирифтааст. Муаллифи диссертатсия дуруст қайд менамояд, ки “Бо рушд ёфтани бозори хидматрасониҳои таҳсилоти олии ва муҳити рақобатӣ дар он нақши имичи муассисаҳои ин соҳа сифати гиреҳӣ пайдо мекунад.” (с.32).

Воқеан, дар натиҷаи кори механизмҳои бозорӣ майлу хоҳиши муассисаҳои таҳсилоти олии ҷумҳурӣ барои дарёфти мавқеи бозорӣ, баланд бардоштани сифати барномаҳо ва маҳсулоти таҳсилотӣ, таҳқиқи вазъи бозори хидматрасониҳои таҳсилотӣ ва меҳнат, махсусан ҳаҷми талабот ба маҳсулоти таҳсилотӣ ва рафтори рақибон фаъол гардиданд. Бинобар ин, ба андешаи мо, дар шароити муосир зарурати мукамалгардонии механизмҳои ташкил ва идоракунии имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Тоҷикистон басо муҳим арзёбӣ мегардад.

Дар робита ба ин, интихоби мавзӯ, гузориши мақсад ва вазифаҳо, инчунин объекту предмети диссертатсияи Ҳасанзода Нодира Ҳочимурод, ки меҳвари асосии онро коркарди асосҳои назариявӣ методологи мукамалгардонии механизми баланд бардоштани дороиҳои ғайримоддӣ муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар асоси таҳқиқи шароитҳо ва омилҳои ташаккулу рушди имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ташкил медиҳад, дар шароити имрӯза мубрам ва саривақтӣ мебошад.

3. Мутобиқати диссертатсия ва ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст

Мазмуну мундариҷаи диссертатсия ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисоси қормандони илмӣ (илмҳои иқтисодӣ) ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ихтисоси 08.00.06. – Иқтисодиёт ва идоракунии тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.04 – ташкил ва идоракунии қорхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо) мутобиқ мебошад: 1. Қоркарди проблемаҳои илмӣ идоракунии ва ташкили истеҳсолот. Самтҳои муосири қоркардҳои назариявӣ методологӣ дар соҳаи ташкили истеҳсолот ва идоракунии қорхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо. Асосҳои фанӣ ва байнифанӣ идоракунии ташкили истеҳсолот; 4. Таъминоти иттилоотии низоми идоракунии низомҳои иқтисодӣ иҷтимоӣ, рақамгардонӣ ва «ҳукумати электронӣ» дар низомҳои иқтисодӣ иҷтимоӣ. Тарзу услуби таъминоти иттилоотии идоракунии низомҳои иқтисодӣ иҷтимоӣ; 7. Лоихақашии низоми идоракунии ташкилот. Идоракунии зернизомҳо ва функцияҳои алоҳидаи он, равандҳо ва захираҳои истеҳсолӣ, дороиҳои ғайримоддӣ (патент, ноу-хау, имич, бренд ва ғ.); 9. Фарҳанги ташкил ва идоракунии. Таъсири фарҳанги ташкилӣ ба рафтори иқтисодӣ иҷтимоӣ қормандони ташкилот. Идоракунии захираҳои меҳнатии ташкилот. Омилҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ ва фарҳангии сатҳи зиндагии қормандон. Ташкил ва идоракунии шарикӣ иҷтимоӣ ҳамчун танзимгари муносибатҳои меҳнатӣ дар ташкилот; 13. Идоракунии захираҳои инсонӣ ҳамчун намуди вижаи фаъолияти касбӣ: мақсад, усул (принсипҳо), таҳаввулоти равишҳо. Моҳияти масъалаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ идоракунии ҳаياتи шахсии ташкилот ва самаранокии он. Сиёсати кадрӣ: таҳия ва татбиқ.

4. Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд

Навгонии илмии диссертатсия аз гузориш ва ҳалли маҷмӯи вазифаҳои мушаххас дар асоснок кардани заминаҳои назарӣю амалии мукамалгардонии механизми баланд бардоштани дороиҳои ғайримоддӣ ва коркарди тавсияву пешниҳодот доир ба роҳҳои баланд бардоштани имиҷи мусбии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, ки рақобатпазирӣ ва рушди дарозмудати онҳоро дар шароити рушди бозори хизматрасониҳои таҳсилоти олии касбии рушдбандаи мамлакат муайян менамояд, зоҳир мегардад.

Таҳлили диссертатсияи тақризшаванда нишон дод, ки натиҷаҳои, ки дар он пешниҳод шудаанд, дорои унсурҳои навгонии илмӣ мебошанд:

1. Дар диссертатсия дар асоси омӯзиши муқаррароти назариявӣ моҳият ва механизми ташаккули имиҷ дар низоми дороиҳои ғайримоддӣи ташкилот, хусусиятҳои ташаккул ва рушди имиҷи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ (МТОК), методологияи арзёбии имиҷи МТОК мушаххас гардонида шудаанд.

Дар таҳқиқоти илмӣ барои муайян кардани моҳият ва механизми ташаккули имиҷ дар низоми дороиҳои ғайримоддӣи ташкилот, пеш аз ҳама, ба мазмуни истилоҳи «дориҳои ғайримоддӣ» (с.17-19) муқарарот ворид гаштааст. Муаллиф мавҳумҳои имиҷ ва тимсолро дар асоси адабиётҳои илмии хориҷӣ ва ватанӣ баррасӣ намуда, ду нуқтаи назарро якҷоя намуда, мавҳуми имиҷ ва тимсолро аз нуқтаи назари худ шарҳ дод. Ба андешаи муаллиф, имиҷ дар худ дар ҳақиқат баъзе аз тимсолҳои объектро таҷассум мекунад, ки дар натиҷаи фаъолияти рӯҳияи инсон, яъне субъект нисбат ба объекти мушаххас ташаккул меёбад. (с. 20 - 27). Зимнан муаллиф хусусиятҳои ташаккул ва рушди имиҷи муассисаҳои таҳсилоти олии касбиро омехта исбот мекунад, ки ин системаи бисёрзинагӣ унсурҳои асосии ба ҳам алоқаманд, инчунин усулҳои ҳамкориҳои мутақобилаи онҳо, ки дар зери таъсири онҳо тасаввурот дар шуури истеъмолгарони хизматрасониҳои таҳсилотӣ, стейкхолдерон доир ба муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ба вучуд омада ба беҳтар намудани иқтидори иқтисодӣ ва фарҳангии онҳо мусоидат менамояд (с.32-44). Ҳамзамон муаллиф механизми ташкилии ташаккули имиҷи мусбии муассисаҳои таҳсилоти олии касбиро пешниҳод намуд (расми 1.4, с. 43), ки аз аҳаммияти илмию амалӣ холи нест.

Унвонҷӯ мафҳуми имиҷи муассисаи соҳаи таҳсилоти олии касбиро ҳамчун “ҳолати ташаккули тимсоли ҳиссиётан орододашудаи муассисаи соҳаи таҳсилоти олии дар шуури фарогири аъзоёни ҷомеа - истеъмолгарони хизматрасониҳои таҳсилотӣ, ки манзара ва таносуби фаъолияти тарафҳои гуногуни муассисаҳо ва интиқоли онҳоро ба муҳити берунӣ инъикос менамояд”, баррасӣ намудааст (с.47).

Бо андешаи муаллиф розӣ шудан мумкин аст, ки барои баланд бардоштани имиҷи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва идоракунии равандҳои ташаккулу рушди он коркарди муносибатҳои методологияи методӣ доир бар ташкилу арзёбии он зарур аст, ва дар баробари ин сохтори имиҷи ташкилотро низ пешниҳод намудааст. Вобаста ба сохтори пешниҳодшуда, муаллифи диссертатсия, арзёбиро дар пайдарпаии зерин, яъне баҳогузориҳои дохилӣ;

бахогузори берунӣ ва бахогузорӣ пас аз фосилаи муайяни вақт пешниҳод намудааст (ҷадвали 1.2 с. 50-51).

Ҳамчунин дар диссертатсия исбот шудааст, ки иқтидори кадрӣ омилҳои калидии баланд бардоштани сатҳи имич ва рақобатпазирии МТОК мебошад (с. 42-59).

2. Муаллиф ба ҳолати муносири рушди таҳсилоти олии касбӣ ва имичи муассисаҳои онҳо дар асоси таҳлили динамикаи шумораи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва донишҷӯён, инфрасохтори МТОК, динамикаи қабули докталбон ба МТОК-и кишвар, динамикаи хароҷоти буҷети давлатӣ ба соҳаи маориф ва соҳаи таҳсилоти олии касбӣ баҳо дода, хулоса баровард, ки “раванди баланд бардоштани сифати хидматрасониҳои таҳсилотӣ ҳамчун омилҳои ташаккули имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ба фаъолият оғоз намуд, чунки сифати хидматрасониҳои таҳсилотӣ ҳамчун неъматҳои дорой аҳаммияти иқтимоӣ, пеш аз ҳама дар натиҷаи аз тарафи давлат ва ниҳодҳои ҷамъиятӣ бахогузорӣ шудани сатҳи мутобиқати дониш, кордонӣ ва малакаи мутахассисон ба талаботи бозори меҳнат, ки онҳо метавонанд дар оянда ҷойи намоёнро ишғол кунанд,” (с.77)

3. Заминаҳои ташаккул ва рушди имичи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ арзёбӣ шудаанд. Дар диссертатсия, муаллиф барои арзёбии ҳолат ва имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар бозори хидматрасониҳои таҳсилоти олии касбӣ индекси Херфиндал — Хиршманро (ИН) истифода бурдааст. Аз нигоҳи муаллиф, дар мавриди андешидани тадбирҳо доир ба баланд намудани имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ барои онҳо зарур аст, ки сегменти бозори таҳсилоти олии касбиро, ки талаботи соҳаҳои иқтисодии миллӣ ва бозори меҳнат муайян намудааст, мавриди омӯзиш қарор диҳанд (с.80-82).

Дар диссертатсия омадааст, ки ташаккул ва рушди имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бо сатҳи сифати ҳаёти профессорон-омӯзгорон, ки маҳз аз фаъолияти онҳо сифати таҳияи барномаҳои таълимӣ, пешниҳоди хидматрасониҳои таҳсилотӣ ва ниҳояти кор тайёр намудану хатми мутахассисони соҳибкасб алоқамандӣ дорад. Аз ин лиҳоз, муаллиф дар диссертатсия таҳлил ва баррасии иқтидори зеҳнӣ ва, инчунин, сатҳи таъминоти моддию техникаи донишгоҳҳои маъруфи пойтахтро дар ташаккулу рушди имичи муассисаҳои таҳсилоти касбӣ барои таҳияи кардани принципҳои асосии коркарди стратегияи рушди МТОК, ки болоравии имичи онҳоро таъмин менамояд, муҳим донистааст (с. 85-111).

4. Зарурати муайян намудани самтҳои мукамалгардонии технологияи коркарди имич ва сохтори ташкилии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, ҳамчунин роҳҳои баланд бардоштани имичи роҳбар ва тақмили методи ҷенкунии имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ асоснок карда шудааст.

Пешниҳодҳо доир ба ташкили «робита бо мардум»-ро (Public Relations—PR) ҳамчун вазифаи идоракунӣ ва баланд бардоштани имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар сатҳи зарурӣ асоснок карда шуда, тавсияҳо оид ба таҳияи концепсияи тимсол-имичи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ, ки гурӯҳҳои бартаридоштаи мақсаднокро (истеъмолкунандагони асосие, ки ба муассисаи таҳсилоти олии касбӣ хидматрасониҳои таҳсилотӣ пешниҳод менамоянд;

шарикони иктидорманди иҷтимоӣ, стейкхолдерон; сарпарастон ва шарикони рушд) инъикос менамояд, таҳия шудаанд. (с.112-113).

Дар диссертасия аз ҷониби унвонҷӯ нақши ташаккули нархи хидматрасониҳои таҳсилоти вобаста ба имичи муассисаҳо мавриди таҳлил қарор дода шудааст. Вобаста ба ин муаллиф зарурати таҳлили даромади миёна ба ҳар сари аҳоли ва баҳисобгирии он ҳангоми муайян кардани нархи хидматрасониҳои таҳсилоти таъкид намудааст. Ба ақидаи муаллиф, фидокориҳо ва хароҷот бо ташаккул ва коркарди механизмҳои идоракунии имич алоқадоршта мақсадҳои пурра кардани даромадҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбиро дунболагирӣ мекунад. (с.120 -135). Аз ин рӯ, меафзояд муаллиф, имич бояд ҳамчун воситаи махсуси маркетингии барои зиёд шудани даромади мусоидаткунандаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, баррасӣ гардад. (с.140-158).

Ҳамин тариқ, кори диссертатсионии пешниҳодшуда аз муқаддима, се боб, нух зербоб, хулосаю пешниҳодҳо ва рӯйхати адабиети истифодашуда иборат аст, ки номгуйро дар бар мегирад. Матни умумии диссертатсия 182 саҳифаро ташкил дода, дорои 32 ҷадвал ва 10 расм мебошад.

5. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда

Бояд қайд кард, ки ҳадафи таҳқиқоти диссертатсионӣ ба коркарди асосҳои назариявӣ амалии мукамалгардонии механизми баланд бардоштани дороиҳои ғайримоддии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар асоси таҳқиқи шароитҳо ва омилҳои ташаккулу рушди имич ва асосноккунии роҳҳои баланд бардоштани он равона шудааст.

Барои ҳалли ҳадафи мазкур ва вазифаҳои дар диссертатсия гузошташуда, муаллифи рисолаи илмӣ усулҳои гуногуни таҳқиқоти илмӣ, ба монанди методҳои абстраксияи илмӣ, муносибати диалектикӣ, дедуксияву индуксия, таҳлилу ҷанбааст, методҳои оморӣ, пурсиши иҷтимоӣ, ва дигар истифода шудаанд, ки асоснокӣ ва муътамад будани хулосаю натиҷаҳои таҳқиқотро таъмин намудаанд.

6. Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо

Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти илмии тақризшаванда аз он иборат аст, ки маҷмуи муқаррароти методие таҳия шудааст, ки асосро барои ташаккулу рушди имичи мусбати муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва роҳи ташкилу идоракунии онро бо мақсади дастбӣ ба ҳадафҳои афзалиятноки рушди соҳаи таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳанд. Натиҷаҳои бадастовардаи таҳқиқоти илмиро барои ташаккули низоми муассири идоракунии таҳсилоти миенаи касбии ҷумҳурӣ истифода бурдан мумкин аст.

Натиҷаҳои назариявӣ ва амалие, ки дар ҷараёни таҳқиқоти диссертатсионӣ ба даст омадаанд, дар раванди оmodасозӣ ва хондани лексияҳо доир ба курси “Иқтисоди баҳши ҷамъиятӣ”, “Иқтисоди таҳсилот”, “Менеҷменти сифат” барои магистрҳои факултетҳои иқтисодии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ мавриди истифода қарор гирифтанд.

Истифодаи амалии методу механизми баланд бардоштани имичи муассисаҳои соҳаҳои таҳсилоти олий, ки дар диссертатсия асоснок шудаанд, имконият медиҳад, ки муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ба шаклгирии тасаввуроти мусбати ҷомеа оид ба тавсифоти ҷолибият ва афзалиятҳои асосии онҳо мусоидат намояд. Ҳамчунин барои шаклгириву рушди чунин сифатҳои муҳимми ғайримоддӣ ба мисли шуҳрати муассиса, поквичдонии кормандон, рақобатпазирӣ, имкониятҳои инноватсионӣ, эътимоднокии истеъмолкунандагон шарикон ва ғ. хидмат намояд.

7. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ

Тавре аз таҳлили маълумоти пешниҳодгардида бармеояд, муқаррарот ва натиҷаҳои асосии диссертатсия дар 11 корҳои илмӣ, аз ҷумла 7 мақолаи илмӣ дар феҳрасти маҷаллаҳои илмӣ аз ҷониби ҚОА – и Ҷумҳурии Тоҷикистон назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқшуда ба ҷоп расидаанд, ки ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯй мебошад.

8. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия

Бояд қайд кард, ки автореферати диссертатсия мазмуну мундариҷаи асосии диссертатсияро инъикос менамоянд. Диссертатсия ва автореферати он тибқи муқаррароти Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба расмият дароварда шудааст ва бо забони илмӣ тоҷикӣ дар сатҳи баланд иҷро шудааст.

9. Эроду тавсияҳо барои беҳтар гардонидани сатҳи илмию назариявӣ ва амалии диссертатсия

Ба сифати эроду тавсияҳо ба диссертатсияи тақризшаванда чунин нуқтаҳоро қайд кардан мумкин аст:

1. Дар ташаккули имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ мавқеи донишгоҳ дар рейтингҳои миллӣ ва байналмилалӣ, инчунин мазмуну мундариҷаи иттилоотии сомонаи расмӣ он аҳамияти калон дорад. Ба андешаи мо, кор бурд мекард, агар муаллиф ба имичи донишгоҳҳои кишвар аз рӯйи нишондиҳандаҳои рейтингҳо ва сифати сомонаҳои амалкунанда арзбӣ мекард.

2. Дар боби 3. , зербоби 3.3. саҳифаи 145 муаллиф дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии калон ташкил намудани Call-марказ ва ё Марказҳои имичӣ мувофиқи мақсад мешуморад. Хуб мешуд, агар муаллиф дар баробари пешниҳод намудани сохтори марказ самарабахшии ин сохторро аз ҷиҳати молиявӣ низ асоснок менамуд.

3. Муаллиф дар ҷадвалҳои давраҳои гуногуни вақтро барои таҳлил истифода бурдааст, яъне мувофиқан таҳлили маълумот давраҳои гуногунро дар бар гирифт. Масалан, ҷадвали 2.2., саҳ. 62 (1991/1992-2020/2021), ҷадвали 2.3., саҳ. 64 (2015 - 2021), ҷадвали 2.5., саҳ. 66 (2009/2010-2021/2022), расми 2.2 саҳ. 67 (2010/2011 – 2021/2022) ва ғ.

4. Мебоист таҳқиқи шароитҳо ва омилҳои ташаккулу рушди имичи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бештар дар заминаи корҳои илмӣ олимони ватанӣ, ки ному насабашон дар муқаддимаи кор оварда шудаанд, гузаронида мешуд. Илова бар ин, дар руйхати адабиётҳои истифодашуда асарҳои илмӣ

